

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1895. Första Kammaren. N:o 21.

Torsdagen den 18 april.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Upplästes fyra inkomna läkarebetyg, så lydande:

Att statsrådet m. m. herr *Aug. Östergren* är genom sjukdom hindrad under några dagar att lemna sina rum, intygas på heder och samvete. Stockholm den 17 april 1895.

R. M. Bruzelius,
med. professor.

Att ledamoten af Riksdagens Första Kammare, f. d. landshöfdingen *W. Stråle*, som lider af Thrombosis ven. pedicæ, ehuru betydligt förbättrad, dock ännu ej är så återställd, att han under närmaste tid kan inställa sig vid kammarens sammanträden, varder härmed på heder och samvete intygadt. Stockholm den 17 april 1895.

Carl Flensburg,
med. dir, docent.

Att ledamoten af Riksdagens Första Kammare herr *P. Bondesson*, hvilken från och med den 4 dennes varit insjuknad i ganska allvarsam influensa, från hvilken sjukdom han nu visserligen är så pass återställd att han vistas uppe, likväl icke utan stor fara för recidiv för ögonblicket kan företaga resa för att inställa sig vid Riksdagens sammanträden under den närmaste tiden, intygas härmed på heder och samvete. Teckomatorp den 17 april 1895.

Axel Joh. Ekdahl,
med. doktor.

Att ledamoten af Första Kammaren, konsul *P. Olsson* på grund af sjukdom (influensa) är hindrad att under den närmaste

tiden deltaga i riksdagsarbetena, varder härmed på heder och samvete intygadt. Helsingborg den 17 april 1895.

Johan Collin,
stadsläkare.

Anställes jemlikt 65 § riksdagsordningen omröstning öfver följande af bankoutskottet i dess memorial n:o 9 föreslagna och af båda kamrarne godkända voteringsproposition:

Den, som, i enlighet med bankoutskottets af Andra Kammaren gillade förslag, vill, att af riksbankens för år 1894 bokförda vinst ett belopp af 2,340,000 kronor må öfverlemnas till statsverket och återstoden, eller 263,187 kronor 21 öre, för riksbanken bibehållas, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Första Kammaren, beslutit, att af riksbankens för år 1894 bokförda vinst ett belopp af 2,600,000 kronor må öfverlemnas till statsverket och återstoden, eller 3,187 kronor 21 öre, för riksbanken bibehållas.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—13;

Nej—124.

Sedan protokoll öfver omröstningen blifvit uppsatt, justerat och afsändt till Andra Kammaren, ankom derifrån ett protokollsutdrag, n:o 210, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 173 ja och 47 nej samt att båda kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 186 ja och 171 nej, hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionen.

Anställes jemlikt 65 § riksdagsordningen omröstning öfver följande af statsutskottet i dess memorial n:o 43, punkten 2, föreslagna och af båda kamrarne godkända voteringspropositionen:

Den, som vill, att Riksdagen, med afslag å friherre Klinckowströms motion i denna del, på extra stat för år 1896 anvisar 895,300 kronor för anskaffning af nya eldhandvapen åt armén, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kongl. Maj:ts förevarande framställning på det sätt bifallits, att Riksdagen, för anskaffning af karbiner med repetermekanism och af liten kaliber, äfvensom för förändring af ammunitionsfabriken, på extra stat för år 1896 anvisat 306,800 kronor, samt derigenom friherre Klinckowströms omförmälda motion i denna del blifvit besvarad.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—132;

Nej—10.

Sedan protokoll öfver omröstningen blifvit uppsatt, justerad och afsändt till Andra Kammaren, ankom derifrån ett protokollsutdrag, n:o 211, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 77 ja och 145 nej samt att båda kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 209 ja och 155 nej, hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionen.

Anställes jemlikt 65 § riksdagsordningen omröstning öfver följande af statsutskottet i dess memorial n:o 43, punkten 3, föreslagna och af båda kamrarne godkända voteringsproposition:

Den, som vill, att Riksdagen till anskaffning af mobiliseringsammunition till eldhandvapen på extra stat för år 1896 anvisar 600,000 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen till anskaffning af mobiliseringsammunition till eldhandvapen på extra stat för år 1896 anvisat 450,000 kronor.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—129;

Nej—13.

Sedan protokoll öfver omröstningen blifvit uppsatt, justerad och afsändt till Andra Kammaren, ankom derifrån ett protokollsutdrag, n:o 212, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 51 ja och 171 nej samt att båda kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 180 ja och 184 nej, hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionen.

Anställes jemlikt 65 § riksdagsordningen omröstning öfver följande af statsutskottet i dess memorial n:o 43, punkten 4, föreslagna och af båda kamrarne godkända voteringsproposition:

Den, som vill, att Riksdagen i enlighet med Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, för anskaffning af fästningsartilleriemateriel på extra stat för år 1896 beviljar 100,000 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kongl. Maj:t förevarande framställning äfvensom friherre Klinckowströms omförmälda motion i denna del ej af Riksdagen bifallits.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—111;

Nej—28.

Sedan protokoll öfver omröstningen blifvit uppsatt, justerad och afsändt till Andra Kammaren, ankom derifrån ett protokolls-

utdrag n:o 213, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 41 ja och 178 nej samt att båda kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 152 ja och 206 nej, hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionen.

Anställdes jemlikt 65 § riksdagsordningen omröstning öfver följande af statsutskottet i dess memorial n:o 44 föreslagna och af båda kamrarne godkända voteringsproposition:

Den, som vill, att Kongl. Maj:ts förevarande framställning på det sätt bifalles, att Riksdagen för anskaffning af ny fartygs-materiel på extra stat för år 1896 anvisar ett belopp af 1,785,000 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kongl. Maj:ts förevarande framställning på det sätt bifallits, att Riksdagen för anskaffning af ny fartygs-materiel på extra stat för år 1896 anvisat ett belopp af 1,500,000 kronor.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—104;

Nej—32.

Sedan protokoll öfver omröstningen blifvit uppsatt, justerad och afsändt till Andra Kamraren, ankom derifrån ett protokolls-utdrag, n:o 214, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 48 ja och 173 nej samt att båda kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 152 ja och 205 nej, hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionen.

Anställes jemlikt 65 § riksdagsordningen omröstning öfver följande af statsutskottet i dess memorial n:o 51, punkten 1, föreslagna och af båda kamrarne godkända voteringsproposition:

Den, som vill, att Riksdagen, med afslag å Kongl Maj:ts framställning om pensionsrätt för konsistorienotarierna, men med godkännande af hvad Kongl. Maj:t föreslagit såväl i afseende å aflöningsstat för dessa tjenstemän under därför i öfrigt uppställda vilkor som ock beträffande arvoden åt amanuenser, extra biträden och vaktbetjente vid domkapiteln samt skrifmaterialier och expenser för dessa myndigheter äfvensom ersättning för semester-vikariat, höjer det i riksstaten under åttonde hufvudtitelns anslagsrubrik »domkapitlens expeditioner» uppförda anslag med 69,409 kronor eller till 94,409 kronor, samt beslutar, att det nu under titel »indelning och dermed jemförlig anvisning, på förslag, ersättningar» under nyssnämnda anslagsrubrik upptagna anslag från riksstaten uteslutes, allt under vilkor, att provisionerna å presterskapets enke- och pupillkassas medel komma att ingå till statsverket, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har hvad Kongl. Maj:t under anslagsrubriken »domkapitlens expeditioner» föreslagit icke af Riksdagen bifallits.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—101;

Nej—35.

Sedan protokoll öfver omröstningen blifvit uppsatt, justeradt och afsändt till Andra Kammaren, ankom derifrån ett protokollsutdrag, n:o 215, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 46 ja och 172 nej samt att båda kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 147 ja och 207 nej, hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionen.

Anställes jemlikt 65 § riksdagsordningen omröstning öfver följande af statsutskottet i dess memorial n:o 51, punkten 3, föreslagna och af båda kamrarne godkända voteringsproposition:

Den, som vill, att Riksdagen, med bifall till Kongl. Maj:ts framställning, på extra stat för år 1896 beviljar ett anslag af 4,000 kronor till understöd för fortsatt utgifvande af tidskriften »Acta mathematica», röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kongl. Maj:ts ifrågavarande framställning på det sätt bifallits, att Riksdagen till understöd för fortsatt utgifvande af tidskriften »Acta mathematica» på extra stat för år 1896 beviljat ett anslag af 3,000 kronor.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—47;

Nej—87.

Sedan protokoll öfver omröstningen blifvit uppsatt, justerad och afsändt till Andra Kammaren, ankom derifrån ett protokollsutdrag, n:o 216, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 111 ja och 106 nej samt att båda kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 158 ja och 193 nej, hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionen.

Anställdes jemlikt 65 § riksdagsordningen omröstning öfver följande af statsutskottet i dess memorial n:o 54, punkten 1, förslagna och af båda kamrarne godkända voteringsproposition:

Den, som vill, att Kongl. Maj:ts förevarande framställning på det sätt bifalles, att åt musikläraren vid allmänna läroverket i Jönköping, musikdirektören Gustaf Wilhelm Heintze må från och med månaden näst efter den, i hvilken han, efter fylda 70 år, undfår afsked från tjensten, beviljas pension å allmänna indragningsstaten för hans återstående lifstid till belopp af 1,000 kronor årligen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kongl. Maj:ts förevarande framställning på det sätt bifallits, att åt musikläraren vid allmänna läroverket i Jönköping, musikdirektören Gustaf Wilhelm Heintze må från och med månaden näst efter den, i hvilken han, efter fyllda 70 år, undfår afsked från tjensten, beviljas pension å allmänna indragningsstaten för hans återstående lifstid till belopp af 750 kronor årligen.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—101;

Nej—31.

Sedan protokoll öfver omröstningen blifvit uppsatt, justeradt och afsändt till Andra Kammaren, ankom derifrån ett protokollsutdrag, n:o 217, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 55 ja och 159 nej samt att båda kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 156 ja och 190 nej, hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionen.

Anställes jemlikt 65 § riksdagsordningen omröstning öfver följande af statsutskottet i dess memorial n:o 54, punkten 2, föreslagna och af båda kamrarne godkända voteringsproposition:

Den, som vill, att, i enlighet med Kongl. Maj:ts derom gjorda framställning, åt musikläraren vid Östermalms allmänna läroverk Hans Petersson må beviljas en årlig pension å allmänna indragningsstaten till belopp af 450 kronor, att utgå från och med månaden näst efter den, i hvilken han efter uppnådda 65 lefnadsår erhåller afsked från tjensten, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kongl. Maj:ts förevarande framställning på det sätt bifallits, att åt musikläraren vid Östermalms allmänna läroverk Hans Petersson beviljats en årlig pension å allmänna indragningsstaten till belopp af 300 kronor, att utgå från och med månaden näst efter den, i hvilken han efter uppnådda 65 lefnadsår erhåller afsked från tjensten.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—102;

Nej—27.

Sedan protokoll öfver omröstningen blifvit uppsatt, justerad och afsändt till Andra Kammaren, ankom derifrån ett protokollsutdrag, n:o 218, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 57 ja och 152 nej samt att båda kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 159 ja och 179 nej, hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionen.

Anställes jemlikt 65 § riksdagsordningen omröstning öfver följande af statsutskottet i dess memorial n:o 54, punkten 3, föreslagna och af båda kamrarne godkända voteringsproposition:

Den, som vill, att, med bifall till Kongl. Maj:ts förevarande framställning, vaktmästaren vid musikaliska akademien Gustaf Andersson må från och med månaden näst efter den, i hvilken afsked blifver honom beviljadt, för sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension af 600 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kongl. Maj:ts förevarande framställning ej af Riksdagen bifallits.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—93;

Nej—36.

Sedan protokoll öfver omröstningen blifvit uppsatt, justerad och afsändt till Andra Kammaren, ankom derifrån ett protokollsutdrag, n:o 219, som upplästes och hvaraf inhemtades, att om-

röstningen derstädes utfallit med 61 ja och 148 nej samt att båda kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 154 ja och 184 nej, hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionen.

Anställdes jemlikt 65 § riksdagsordningen omröstning öfver följande af statsutskottet i dess memorial n:o 54, punkten 4, föreslagna och af båda kamrarne godkända voteringsproposition:

Den, som vill, att Kongl. Maj:ts förevarande framställning på det sätt bifalles, att å allmänna indragningsstaten må uppföras årliga pensioner åt framlidne bibliotekarien vid kongl. biblioteket Richard Bergströms fyra omyndiga barn, Sven Hubert Elias, Rudolf Kurt Ansgar, Per Krister Albrekt Sigfrid och Ninni Fredrika Cecilia, att utgå från och med år 1895 med 150 kronor till hvar och ett af barnen, till dess det uppnått 18 år eller, hvad dottern beträffar, om hon dessförinnan träder i gifte, till dess detta skett, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har såväl Kongl. Maj:ts förevarande framställning som utskottets hemställan ej af Riksdagen bifallits.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—122;

Nej—11.

Sedan protokoll öfver omröstningen blifvit uppsatt, justerad och afsänt till Andra Kammaren, ankom derifrån ett protokollsutdrag, n:o 220, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 110 ja och 104 nej samt att båda kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 232 ja och 115 nej, hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionen.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran konstitutionsutskottets under gårdagen bordlagda memorial n:o 15.

Vid förnyad föredragning af statsutskottets den 6 och 10 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 55, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition om uppförande af skolhusbyggnad m. m. inom Tärna kapellförsamling, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs å nyo Första Kammarens tillfälliga utskotts den 6 och 10 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 5, i anledning af väckt motion om införande af helsovårdslära såsom läroämne vid rikets folkskolelärareseminarier.

Ang. införande af helsovårdslära såsom läroämne vid folkskolelärareseminarierna.

Herr Boström, Filip: Jag kan för min del icke gilla den uppfattning, som af tillfälliga utskottet här uttalats, nemligen att föreliggande fråga förut vid denna riksdag varit föremål för Riksdagens behandling och att sålunda utskottet icke kunnat ingå i pröfning af herr Grundbergs motion. Det är visserligen sant, att den af herr Andersson i Lysvik väckta och till statsutskottet remitterade motionen behandlar en ungefärligen likartad fråga, nemligen införande af s. k. samaritkurser och helsovårdslära såsom läroämnen vid rikets folkskoleseminarier. Jag anser dock icke, att den af herr Grundberg väckta motionen, om att undervisning i helsovårdslära, med särskild hänsyn till skolhygien, måtte bibringas lärjungarne vid folkskolelärare- och lärarinneseminiarierna i riket, står i så intimt förhållande till den af herr Andersson i Lysvik väckta motionen, att utskottet deraf bort anse sig förhindradt att ingå i pröfning af herr Grundbergs motion. Jag anser detta så mycket mindre, som frågan icke varit föremål för kammarens beslut, när herr Grundbergs motion blef remitterad till tillfälligt utskott. På grund häraf föreställer jag mig saken böra fattas så, att dessa motioner icke stå till hvarandra i det intima förhållande, som tillfälliga utskottet låtit påskina.

Med anledning af hvad jag yttrat, anhåller jag, att kammaren måtte, med afslag å utskottets förslag, återremittera motionen till utskottet.

Herr Wieselgren: Jag skall be att mot det sist anförda motivet få anmärka, att något Riksdagens beslut icke var fattadt i frågan, när denna motion väcktes; samma förhållande egde rum, då den remitterades till utskottet, ehuru jag icke i denna stund kan säga, *hvilken* dag det var den remitterades; men motionen

Ang. infö-
rande af helso-
vårdslära
såsom läro-
ämne vid folk-
skolelärare-
seminarierna.

(Forts.)

kunde icke vinna behandling i utskottet, förrän Riksdagen redan afslagit herr Anderssons i Lysvik motion.

Hvad beträffar frågan, huru vida det är samma ämne, som föreligger i herr Anderssons i Lysvik och herr Grundbergs motioner, skall jag gerna medgifva, att man kan tvista derom.

Såsom stöd för utskottets uppfattning åberopar jag motionens ganska klara ordalydelse. Sedan motionären frambållit, hvad herr Andersson i Lysvik anfört såsom skäl för införande af helsovårdslära såsom läroämne vid dessa seminarier, säger han följande: »Utan att vilja förringa värdet af *dessa motiv* för införandet af åtminstone det ena af *dessa läroämnen*, nemligen helsovårdsläran, i våra folkskoleseminarier och derefter i folkskolan, vill jag påpeka, att *ett enligt min tanke ännu långt viktigare motiv* för helsovårdslärans införande som läroämne i folkskoleseminarierna föreligger i det faktum, att i *dessa läroanstalter* för närvarande ingen som helst undervisning lemnas i *skolhygien.* »

Klarligen och påtagligen har således motionären uppställt skolhygien icke såsom hufvudsak, utan endast såsom *motiv* för *helsovårdslärans* införande såsom läroämne vid folkskolelärareseminarierna. Eller med andra ord: Motionären har ansett, att motiveringen för herr Anderssons i Lysvik motion var för svag och behöfde förstärkas. Derfor har motionären förstärkt denna motivering med det långt viktigare motivet *skolhygien*. Enligt utskottets mening kan dock icke saken härigenom komma på annan botten, än att det i båda fallen är fråga om införande af helsovårdsläran såsom läroämne i folkskolelärareseminarierna; och då nu vid denna riksdag afslagits en motion om helsovårdslärans införande såsom sådant läroämne, har utskottet icke kunnat komma till annan uppfattning, än att Riksdagen i ämnet redan fattat beslut, och att det således icke är förenligt med riksdagsordningens föreskrifter, att frågan å nyo för kammaren framlägges för fattande af nytt beslut.

På grund af *dessa skäl* får jag hemställa om bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes jemlikt derunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till hvad utskottet i förevarande utlåtande hemställt samt vidare derpå att utlåtandet skulle visas åter till utskottet; och förklarades den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning af statsutskottets den 5 och 6 i denna månad bordlagda memorial n:o 47, med förslag till åt-

skilliga stadganden, som böra införas i det nya reglementet för riksgäldskontoret, biföll kammaren hvad utskottet i detta memorial hemställt.

Föredrogs å nyo och företogs paragrafvis till afgörande statsutskottets den 5 och 6 innevarande april bordlagda utlåtande n:o 52, i anledning af Riksdagens år 1894 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning af statsverkets jemte dertill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1893.

§ 1.

Lades till handlingarna.

§ 2.

Herr Falk: Då statsutskottet funnit, att den fråga, som här föreligger, för närvarande icke bör göras till föremål för något särskildt uttalande från Riksdagens sida, så är det icke min mening att söka i detta fall åstadkomma någon ändring, men det bör väl icke väcka förvåning, om jag söker att åt denna viktiga fråga gifva en i någon mån fullständigare utredning, än statsutskottet lemnat i de 8—9 rader, utskottet egnat åt densamma. För detta ändamål ber jag att få några minuter upptaga kammarens tid; jag lofvar att icke blifva mångordig, ehuru anledning nog kunde förefinnas att i ämnet yttra rätt mycket

Såsom 1894 års revisorer i sin berättelse angående arméförvaltningen erinrat, hafva Riksdagens revisorer upprepade gånger fäst Riksdagens uppmärksamhet på att bokföringen och redovisningen af de till landtförsvaret anvisade medel saknade önskvärd enkelhet, reda och öfverskådlighet, och de af kammarens ledamöter, som tagit kännedom om revisorernas berättelse i denna del, torde erkänna, att revisorerna för detta omdöme framlagt fullgiltiga skäl. De senast församlade revisorerna hafva nu emellertid ansett sig icke böra inskränka sig blott till ett återupprepande af nämnda erinringar, utan de hafva, jemte det de på ett sätt, som måste anses öfvertygande och oemotsägligt, påvisat de väsentligaste bristerna i bokföringen och redovisningen, äfven uttalat sig derom, huru de anmärkta bristerna skulle kunna afhjelpas. I främsta rummet hafva revisorerna framhållit, att »det nu använda systemet att såsom *förskott* behandla en väsentlig del af de från arméförvaltningen — eller för dess räkning genom landtränterierna — gjorda utbetalningar

Ang. förändrad uppställning af riksstatens fjärde hufvudtitel.

Ang. för-
ändrad upp-
ställning af
riksstatens
fjerde
hufvudtitel.

(Forts.)

till underlydande myndigheter gjorde redovisningen i hög grad invecklad och osäker». Förhållandet med dessa förskott är nu det, att en högst betydlig del af de medel, som anordnas från arméförvaltningen, anordnas såsom *förskott* och redovisas sedermera genom afgifvande af räkenskaper. I arméförvaltningens hufvudbok förekomma således mycket stora poster såsom dels *redovisade* förskott och dels *oredovisade* förskott. Då 1893 års revisorer sammanträdde, uppgingo, enligt arméförvaltningens hufvudbok för år 1892, de vid årets slut oredovisade förskotten till 781,799 kronor, utan att det för revisorerna var möjligt att af tillgängliga handlingar finna, huru denna summa var å arméförvaltningens olika departement fördelad eller hvilka myndigheter, som fått mottaga medlen.

Enligt skriftliga uppgifter från som vederbörande tjänstemän inom arméförvaltningen i anledning häraf till statsrevisorerna aflemnades, belöpte sig de oredovisade förskotten vid revisionsårets slut på artilleridepartementet med 189,782 kronor, på fortifikationsdepartementet 91,198 kronor, på intendentsdepartementet 367,952 kronor och på civila departementet 94,772 kronor, eller sammanlagdt i rundt tal 743,000 kronor. Då emellertid de oredovisade förskotten enligt arméförvaltningens hufvudbok uppgingo till ett belopp af 781,000 kronor, förefans således en skillnad af, i rundt tal, 38,000 kronor mellan hvad arméförvaltningens hufvudbok och de särskilda departementen upptogo såsom oredovisadt, eller, med andra ord, arméförvaltningens hufvudbok upptog oredovisade 38,000 kronor *mera*, än hvad summan enligt de särskilda departementens uppgifter borde vara. Med anledning häraf gjorde statsrevisorerna 1893 följande framställning: »För beredande af ordning och reda samt till underlättandet af räkenskapernas granskning hafva revisorerna ansett, att för framtiden sådan förändring i arméförvaltningens räkenskaper bör vidtagas, att för hvarje af förvaltningens departement upprättas och räkenskaperna biläggas sammandrag öfver de vid räkenskapsårets slut förefintliga oredovisade förskott, hvilka sammandrag böra innehålla uppgift å de myndigheter eller personer, hos hvilka förskotten innestå, samt att förskottskontot i arméförvaltningens hufvudbok angifver fördelningen af nämnda förskott å de särskilda departementen såväl i dess ingående som i dess utgående balans.»

Arméförvaltningen har i sitt utlåtande öfver denna statsrevisorernas anmärkning svarat så här: »att den erkände den gjorda anmärkningens befogenhet samt lämpligheten af de med anledning deraf framställda förslag och skulle låta sig vara i hög grad angeläget att söka få orsaken till den antydda öfverensstämmelsen, så fort ske kunde, utredd, och de fordrade nya räkenskapsbilagorna derefter för framtiden vidfogade hufvudboken». Då nu emellertid 1894 års statsrevisorer sammanträdde, befans vid granskningen af arméförvaltningens räkenskaper för år 1893,

att de anmärkta bristfälligheterna kvarstodo; och efter en med anledning härutaf gjord förfrågan har chefen för arméförvaltningens civila departement uti skrifvelse den 25 sistlidne oktober meddelat, »att den utlofvade utredningen, med hvilken embetsverkets bokslutskamrerare med biträde af vederbörande bokhållare vore sysselsatt, ännu icke hunnit fullbordas, hvadan ej heller de ifrågavarande räkenskapsbilagorna kunnat upprättas». Detta omförmälde statsrevisorerna i § 1 af revisionsberättelsen rörande arméförvaltningen, och i sin förklaring häröfver af den 22 januari detta år har arméförvaltningen meddelat, att »den fortgående utredningen angående förskotten ännu icke kunnat afslutas, hvadan den beklagligtvis ej ens kan på 1894 års hufvudbok öfva någon inverkan».

Ang. förändrad uppställning af riksstatens fjerde hufvudtitel.

(Forts.)

Jag föreställer mig, att den redogörelse, jag nu lemnat, skall anse fullständigt motivera revisorernas uttalande, att det nu brukliga *förskottsväsendet* gör arméförvaltningens redovisning i hög grad invecklad och osäker, och under sådana förhållanden är det ju naturligt, att revisorerna måste hysa önskan, att detta system kunde ersättas med något annat, som bättre motsvarar ändamålet. I sådant hänseende hafva statsrevisorerna tänkt sig, att man skulle kunna vidtaga en liknande anordning, som redan är genomförd i afseende på statskontorets utbetalningar, eller att »de militära myndigheterna i landsorterna skulle ega att på requisition i vederbörande landtränteri lyfta erforderliga medel, hvilka, liksom arméförvaltningens utbetalningar till de militära myndigheterna inom hufvudstaden, skulle bokföras *icke* under *förskottstitel*, utan såsom *remisser*, hvilket bokföringssätt möjliggjordes derigenom, att i arméförvaltningens hufvudbok upplades särskildt konto för hvarje med eget anslag försedt truppförband, undervisningsanstalt m. m.», och genom en förändrad uppställning af 4:de hufvudtiteln skulle hvarje regemente, undervisningsanstalt eller annan institution erhålla sitt *eget anslag*, innefattande alla sådana kostnader, för hvilka särskildt medgifvande af arméförvaltningen icke erfordrades.

Derjemte hafva statsrevisorerna ifrågasatt, att »samtliga förvaltningsmyndigheters redovisningar, som anginge de under 4:de hufvudtiteln uppförda anslag, med undantag blott för dem, som rörde skattelindringar, inginge till *ett* enda af arméförvaltningens departement» i stället för, såsom nu är förhållandet, till *fyra*, hvilka i det närmaste äro af hvarandra oberoende och hafva från hvarandra afvikande bokföringsmetoder. Ej heller finnes någon för de fyra departementen gemensam princip för ordnande af den ofantliga massan verifikationer, om hvilkas mängd man torde kunna göra sig ett begrepp, då jag meddelar, att de tillsammans utgöra 257 band, af hvilka många så voluminösa, att de nästan utgöra en mansbördas hvar för sig.

Ang. för-
ändrad upp-
ställning af
riksstatens
fjerde
hufvudtitel.
(Forts.)

Hufvudfrågan i statsrevisorernas framställning är således en *förändrad medelsanordning och redovisning af de under arméförvaltningens vård ställda medel*, och *medlet* dertill är en *förändrad uppställning af hufvudtiteln*, dels i syfte att sammanföra på ett enda ställe de många olika anslagsbehof, som för ett regemente, undervisningsanstalt eller annan institution erfordras, och dels i syfte att bereda de förvaltande myndigheterna större själfständighet i fråga om förvaltningen och redovisningen af de för institutionernas upprätthållande utgående anslag.

Nu har arméförvaltningen rörande dessa statsrevisorernas framställningar afgifvit utlåtande, och den säger då, att den finner »förslaget om medelsförvaltningen i orterna synnerligen beaktansvärdt»; »att visserligen någon betänklighet kan uppstå om möjligheten att uppdraga åt de arméförvaltningen underlydande förvaltningsorganen samma myndighet, som kunnat åt de med personal för sådan verksamhet så mycket bättre utrustade länsstyrelserna anförtros»; men att, »derest, såsom verkligen synes autagligt, lokalförvaltningens utöfvande på af revisorerna antydda sätt skulle visa sig vara närmare öfverensstämmande med det tillvägagående, som måste vid mobila förhållanden iakttagas, betänkligheterna böra skjutas i bakgrunden och svårigheterna söka undanrödjas, såvidt detta på något vis låter sig verkställa». Derjemte har arméförvaltningen tillagt, att den »fullständigt delade revisorernas åsigt om nödvändigheten, att alla de arméförvaltningen underlydande förvaltningsmyndigheternas redovisningar inginge till *ett* af arméförvaltningens departement för att der bokföras och granskas».

Såsom af detta framgår, har ju arméförvaltningen i *hufvudfrågorna*, eller om medelsanordningen och redovisningen, instämt i statsrevisorernas framställning, och blott i fråga om förändrad uppställning af hufvudtiteln i synnerligen kortfattade ordalag och utan egentlig motivering uttalat en »tvekan om lämpligheten i den föreslagna uppställningen af 4-de hufvudtiteln, enligt hvilka anslagen å denna hufvudtitel skulle, i motsats till hvad i riksstaten för öfrigt eger rum, ordnas efter förvaltningsmyndigheterna och ej efter beskaffenheten af de behof, anslagen afse att fylla».

Det är således den omständigheten, att det vore fråga om en förändring så till vida, att hufvudtiteln skulle ordnas efter *förvaltningsmyndigheter* och icke efter *anslagsbehof*, som arméförvaltningen tagit till skäl för sin tvekan. Men det är mycket lätt att visa, att hufvudtiteln nuvarande uppställning jäfvar arméförvaltningens påstående, att den nu är uppställd icke efter förvaltningsmyndigheter, utan blott efter anslagsbehof, ty ganska många och mycket betydliga anslag å fjerde hufvudtiteln inrymma i sig alla de olikartade behof, som för institutionen i fråga erfordras, och hufvudtiteln uppställning går i dessa fall

således redan nu just i den rigtning, som revisorerne anse önskvärd. Jag vill i detta fall blott erinra om anslagen till krigsskolan, krigshögskolan, artilleriet, fortifikationen och trängen, ty de anslag, som till dessa institutioner nu äro i riksstaten uppförda, innefatta, hvad en del af dem beträffar, *alla* de behof, som för institutionen äro erforderliga, och för de öfriga *nästan alla* dessa behof. Det är således på intet vis fråga om tillämpning af någon ny princip vid uppställningen af fjerde hufvudtiteln, som skulle gå i den rigtningen, att anslagen i stället för att vara *behofsanslag* skulle blifva *förvaltningsanslag*, ty den principen är i många fall redan genomförd, och det fordras blott en ytterligare utvidgning och tillämpningen af densamma. För närvarande äro emellertid behofsanslagen till antalet större, men enligt revisorerens mening borde förvaltningsanslagen blifva till antalet öfvervägande. Äfven inom de öfriga hufvudtitlarne förekomma samma förhållanden, som här äro nämnda i fråga om den fjerde; men det torde icke nu vara skäl att tala härom. Lämpligare tillfälle torde dertill i framtiden erbjuda sig. Jag vill nu blott tillägga, att då utskottet säger, att »det delar den af revisorerne uttalade uppfattning om önskvärheten af större enkelhet och reda i afseende å redovisningen af de för landtförsvaret anvisade medel; och torde, på sätt revisorerne erinrat, ett sådant mål kunna i väsentlig grad främjas genom en förändrad uppställning af riksstatens fjerde hufvudtitel» — och således både arméförvaltningen och statsutskottet delar statsrevisorernas uppfattning — kunde man vänta, att deraf skulle följa något förslag från statsutskottets sida. Så har emellertid icke skett, utan statsutskottet säger helt enkelt: »Då emellertid ett på Kongl. Maj:t förordnande uppgjort förslag i berörda hänseende blifvit till Kongl. Maj:t öfverlemnadt och förändringar i denna hufvudtitels uppställning torde komma att nästa Riksdags pröfning underställas, synes den af revisorerne upptagna frågan för närvarande icke böra göras till föremål för något särskildt uttalande från Riksdagens sida». Det är således den omständigheten, att Kongl. Maj:t låtit uppgöra förslag till förändrad uppställning af hufvudtiteln, som gifvit statsutskottet anledning att afstyrka alla åtgärder i frågan. Men det är klart, att ett sådant förslag icke kan främja det mål, som statsrevisorerna uppstått med mindre det uppgjorts med speciellt syfte just på detta mål. Så är emellertid icke förhållandet. Det förslag, som statsutskottet åsyftar, är redan utarbetadt och till Kongl. Maj:t öfverlemnadt. Det aflemnades den 15 november förlidet år, således en half månad innan revisorerens framställning gjordes eller kunde vara känd. Det är för öfrigt till Riksdagens ledamöter utdeladt och kan således omöjligt vara för statsutskottet okänt. Hvar och en, som emellertid tagit kännedom om detta förslag, finner, att det icke har annat mål än en sådan förändrad uppställning af

Ang. förändrad uppställning af riksstatens fjerde hufvudtitel.
(Forts.)

Ang. för-
ändrad upp-
ställning af
riksstatens
fjerde
hufvudtitel.
(Forts.)

hufvudtiteln, som betingas af urtima Riksdagens beslut. Vid nämnda riksdag tillkommo många nya anslag, flera förut befintliga uteslötos, hvarjemte en mängd öfverflyttningar från *ett* anslag till *ett annat* nödvändiggjordes, och det är *dessa* förhållanden, som nyss återopade förslag till förändrad uppställning af hufvudtiteln afser att ordna, men det kan så mycket mindre lösa den af revisorerna uppställda frågan om *förändrad medelsanordning och redovisning*, som denna fråga icke på minsta sätt af det ifrågavarande förslaget ens beröres.

Jag skall nu icke längre upptaga kammarens tid, men jag anser mig berättigad uttala ett beklagande, att en så stor och viktig fråga — kanske den viktigaste som på många år från statsrevisorerna framkommit — af statsutskottet undanskjutits och icke föranledt till någon som helst dess åtgärd, ty, mine herrar, det är likväl icke någon småsak, som är i fråga, då det gäller medelsanordningen och redovisningen å en hufvudtitel, som redan nu går upp till 25 millioner, och som, när alla anslag, som urtima Riksdagen förutsatt, komma att utgå, belöper sig åtminstone till 28 millioner, *extra anslag oberäknade*. Jag tror verkligen, att frågan bort egnas mera uppmärksamhet, än som från statsutskottets sida kommit den till del.

Äfven från synpunkten af den granskning, som af statsverkets räkenskaper åligger statsrevisorerna, kan jag icke annat än beklaga utskottets tillvägagående, ty hvar och en, som något känner hithörande förhållanden, vet, eller *bör* åtminstone veta, att för granskning af de räkenskaper, som här äro i fråga, uppställa sig för statsrevisorerna stora och, snart sagdt, öfvervinneliga svårigheter, och det borde under sådana förhållanden verkligen vara för Riksdagen angeläget att söka undanrödja eller åtminstone i någon mån förminska dessa svårigheter.

Jag har emellertid, herr talman, i frågans nuvarande läge icke något yrkande att göra.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, lades den nu föredragna paragrafen till handlingarna.

§ 3.

Utskottets hemställan bifölls.

§§ 4 och 5.

Lades till handlingarna.

§ 6.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

§ 7.

Ang. reglering af lotsverkets aflöningsstater.

Herr Falk: Här föreligger en fråga af största vikt, som utskottet emellertid ansett icke böra leda till någon Riksdagens åtgärd. Det kan i detta fall vara mindre underligt än i det, jag nyss talade om, ty gifvetvis kan man icke hos utskottet förutsätta den fackkunskap, som är nödvändig för frågans bedömande. Ingen har väl heller ifrågasatt, att utskottet skulle lemna någon uttömmande utredning af frågan; men något hinder torde derför icke hafva funnits för statsutskottet att tillstyrka en skrivelse till Kongl. Maj:t med begäran om en sådan utredning, hvars behöflighet tillräckligt ådagalagts såväl genom statsrevisorernas framställning som genom den diskussion, hvilken såväl inom fackmannakretsar som uti pressen egt rum. Revisorernas framställning består af tvenne delar; den första egentligen innehållande detaljmärkningar, afsedda att med exempel belysa förvaltningens gång inom lotsverket. I den senare delen uttala revisorerna önskvärdheten af att lotsverkets aflöningsstater med dithörande bestämmelser måtte ställas i närmare öfverensstämmelse med lönerna vid öfriga till femte hufvudtiteln hörande stater och corps samt särskildt att lotsarnes aflöningsförhållanden måtte regleras».

Härom säger utskottet:

»Vidkommande åter den af revisorerna ifrågasatta regleringen af lotsverkets aflöningsförhållanden får utskottet erinra, huru som Riksdagen upprepade gånger, då Kongl. Maj:t framlagt förslag om fastställelse af stater för lotsverket, undandragit sig att ingå i pröfningen af desamma.»

Detta är fullkomligt riktigt liksom äfven hvad utskottet sedermera säger, nemligen att Riksdagen, enligt förut gjorda uttalanden, »ansåge det vara bäst, att Kongl. Maj:t, med bibehållande af sin konstitutionella rätt att bestämma fyr- och båkafgiften, också sjelf, utan Riksdagens inblandande, tillsåge, att med dessa medel icke blott säkerhetsanstalterna underhölles och utvecklades, utan jemväl för personalen de aflönings- och pensionsförmåner bereddes, på hvilka den kunde hafva skäligt anspråk».

Om således frågan angående lotsverkets aflöningsstater i samband med fyr- och båkafgifternas bestämmande tills vidare af Riksdagen öfverläts till Kongl. Maj:t, så synes häruti icke hinder möta för Riksdagen att äfven på detta område principiellt uttala en mening, enär den omständigheten, att lotsverkets åtgärder och räkenskaper äro underkastade granskning och yttrande af statsrevisorerna, innebär en befogenhet och ett berättigande af sådana uttalanden, när det dertill genom den skedda granskningen gifvits en bestämd anledning.

Man och man emellan såväl inom riksdagen som inom kretsar, som äro intresserade i denna viktiga fråga, har uttalats den meningen, att det hade varit lyckligare och bättre för dennas

Ang. regle-
ring af lots-
verkets aflö-
ningsstater.

(Forts.)

utredning, om förslag derom framkommit i form af motion i kammaren i stället för uti framställning från revisorernas sida. Dermed må vara huru som helst, men uppenbart är i alla händelser, att en sådan motion icke ligger inom revisorernas befogenhet, ty de hafva för sina framställningar tydligen ej kunnat välja någon annan form än revisionsberättelsen.

Jag vill nu emellertid icke längre uppehålla mig vid denna fråga, ty för närvarande torde intet vara att göra vid densamma. Det lär kunna antagas, att den dock i en framtid åter tager Riksdagens uppmärksamhet i anspråk, och det torde då gifvas anledning till ytterligare uttalanden, ty, mine herrar, för en sjöfartsidkande nation, för ett land, som på tre sidor är omgifvet af vatten, är frågan om ordnande af lotsverket och dermed i samband stående förhållanden af så stor vikt och betydelse, att den måste anses tillhöra dem, som, en gång väckta, icke kunna falla.

Herr Lundeberg: Af den siste ärade talarens anförande framgår, att statsrevisorernas åsigt är, att lotsväsendet bör omorganiseras. Denna fråga har många gånger, såsom vi veta, varit på tal inom riksdagen, men lika många gånger tillbakaskjutits och det af många skäl, bland annat att det är Kongl. Maj:ts konstitutionella rätt att ensam dekretera i denna angelägenhet, men äfven emedan lotsverket har ansetts så godt som en privat affär, som har att sköta sig sjelf och som har att afväga sina inkomster, så att de betäcka utgifterna, men icke sträcka sig deröfver. Det har till och med ansetts så fristående, detta lotsväsende, att Rikdens Ständer på sin tid föreskrefvo, att om af en eller annan orsak lotsmedlen måste disponeras för andra ändamål, skulle dessa medel så fort som möjligt återbetalas till lotsverket. Det vill således synas, som om statsrevisorerna icke haft fullt stöd för sin utsago, då de uttalat, att lotsmedlen äro en samfärdseln åliggande beskattning, och att dessa *statsinkomster* böra på bästa sätt för statsverket tillvaratagas, ty lotsmedlen äro icke någon statsinkomst; de äro i sjelfva verket en försäkringsafgift, som sjöfarten betalar för att med minsta risk kunna drifva sin verksamhet. Sjöfarten bidrager med hvad som är nödvändigt, men icke med mera, och mera vore heller icke skäligt, då sjöfarten liksom hvarje annan näring och kanske i vissa fall i större mån kontribuerar till statsverkets behof.

Hvad nu beträffar organisationen af lotsväsendet, är det ju möjligt, att den kunde vara bättre, men något positivt bevis derför finnes icke i statsrevisorernas berättelse. Den siste ärade talaren sade, att man och man emellan uttalats klander öfver det sätt, hvarpå lotsverket skötes, men å andra sidan får man höra, att det finnes många, som anse, att lotsväsendet är väl ordnad och skötes bra, om också några föreskrifter på sista tiden icke

ansetts riktigt praktiska och lämpliga, men det är ju också fråga om att nu göra rättelse deri.

Vill man någon ändring i nu bestående förhållanden, läser detta icke vara möjligt att vinna genom ett uttalande från statsrevisorerna, ty lika väl som den siste ärade talaren framhöll, att fackkunskap icke fans hos statsutskottet, i lika hög grad kan detta gälla om statsrevisionen. Vill man en ändring, måste saken inordnas på annat sätt, antingen genom en kongl. proposition eller genom enskild motion, så att utskottet må få tillfälle att grundligt sätta sig in i frågan och anlita källor, som kunna vara nödiga för en fullständig utredning.

På de skäl jag nu anfört vågar jag tro, att Riksdagen lika litet hädanefter som hittills skall finna sig villig att gifva sig in på detta område, utan finna det bäst, att lotsväsendet blir en affär mellan Kongl. Maj:t och sjöfarten.

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren hvad utskottet i förevarande paragraf hemställt.

§ 8.

Herr statsrådet Groll: Det finnes en grupp af ärenden inom civildepartementet, som i allmänhet framför andra påkallar en skyndsam och jemn behandling, nemligen frågor rörande bolagsordningars fastställelse och ändringar i desamma. För främjande af denna skyndsamma och jemna handläggning har sedan flera år den anordningen varit i civildepartementet vidtagen, att ifrågavarande ärendens handläggning uppdragits åt en person. De hafva skilts från öfriga ärenden och hafva icke passerat expeditionschefens behandling, utan den person, till hvilken de öfverlemnats, har både i egenskap af byråchef och expeditionschef handlagt göromålen med dem. Först var en revisionssekreterare och derefter ett kansliråd inom justitiedepartementet förordnad för detta ändamål, och sedermera har under några år en kanslisekreterare inom civildepartementet, hvilken, efter en längre tids öfning med dessa ärenden, befunnits dertill lämplig, haft i uppdrag att handlägga desamma. Den behandling, som från denne kanslisekreterares sida kommit dessa ärenden till del, har således icke varit något, som ålegat honom såsom kanslisekreterare, utan något, som eljest skulle hafva tillhört en byråchef och expeditionschefen. Han har handlat fullkomligt sjelfständigt. Då kanslisekreteraren eljest har att biträda byråchefen och expeditionschefen, och dessa båda äro ansvariga för de åtgöranden, som förekomma, får han här bära ansvaret sjelf. Det kan naturligtvis i allmänhet icke rimligtvis begäras, att en lägre tjänsteman i departementet skall åtaga sig sådan ansvarighet och sådana göromål utan att erhålla ersättning därför. Denna har under de för-

Ang. reglering af lotsverkets aflöningsstater.
(Forts.)

Ang. arfvode till en tjänsteman för särskildt bestyr.

Ang. arfvode till en tjänsteman för särskildt bestyr. sta åren utgått med 2,000 kronor årligen; detta var under den tid, som revisionssekreteraren och kanslirådet hade detta uppdrag, men under senare tiden har ersättningen utgått med 1,000 kronor om året.

(Forts.)

Om en återgång gjordes till den gamla anordningen, så att dessa ärenden hade att passera den ordinarie expeditionschefen, skulle sådant naturligtvis föranleda, att ärendena fördröjdes. Jag tror därför, att om Riksdagen godkänner den motivering, som utskottet för sin del beslutit, och Kongl. Maj:t deraf skulle anse sig förhindrad att låta den anordning fortfaara, som under senare tider i berörda afseende existerat inom civildepartementet, skulle allmänheten snart finna sig mycket litet belåten dermed. För min del tror jag visserligen icke, att Kongl. Maj:t kan vara bunden af ett uttalande i utskottets motivering, men om så skulle vara, anser jag, att det skulle blifva till nackdel för en skyndsam handläggning af ifrågavarande ärenden inom departementet.

Herr Berg, Gustaf: Då jag begär ordet i denna fråga, har det icke skett för att yttra mig om den regeringsåtgärd, som här beröres, utan för att anhålla att med några ord få vända mig mot den motivering, som utskottet i den föredragna punkten använt, en motivering, som enligt min uppfattning i sig upptager en mycket viktig konstitutionel principfråga. Sedan nemligen utskottet redogjort för hvad revisorerna i förevarande fråga haft att anföra, yttrar utskottet sig på följande sätt: »Utskottet delar den af revisorerne i förevarande fråga uttalade mening och har velat framhålla, att det synes oegentligt, att särskildt arfvode utöfver stadgad aflöning tilldelas tjänsteman för bestyr, som kunna anses ligga inom eller beröra gränserna för hans tjänsteåligganden». I detta uttalande ligger sålunda en anmärkning mot regeringen, och en anmärkning, som, efter hvad jag vågar hålla före, framställts i en form, som strider icke allenast mot grundlagens andemening, utan äfven mot grundlagens bestämda stadgande. Till stöd för detta mitt påstående vill jag anföra och anhåller att få uppläsa, hvad riksdagsordningen stadgar i 29 § 2 mom. angående statsutskottet. Det heter nemligen der: »Utskottet tillkommer ock att efterse och granska, huru vida gjorda eller förordnade utbetalningar af statsmedlen icke öfverstigit beloppet af de hufvudtitlar, hvilka af Riksdag uti uppgjord statsreglering blifvit fastställda, och huru vida utbetalningarna äro grundade på behörigen upprättade stater, eller Konungens med vederbörlig kontrasignation utfärdade anordningar, samt styrkta med behöriga qvittenser af dem, som medlen mottagit. Skulle, mot Riksdagens beslut, de till någon hufvudtitel anslagna summor befinnas dragna till andra ändamål än dem, som under samma hufvudtitel höra, eller något af Riksdagen fastställt anslag befinnas öfverskridet, skall utskottet hos kamrarna göra anmälan

emot den embetsman, som en sådan anordning kontrasignerat, hvarefter förfares enligt 106 och 107 §§ i regeringsformen. Ej må dock, emot föreskriften i 90 § regeringsformen, utskottet i något klander af Konungens gjorda anordningar ingå; ej heller de för statsutgifterna redovisande tjänstemän personligen för utskottet eller Riksdagen till ansvar ställas, utan må, der så nödigt finnes, hos Konungen af Riksdagen anmälas de auledningar, som förekommit att emot någon sådan tjänsteman i laglig ordning ansvar yrka.» Och den åberopade 90 § lyder på följande sätt: »Under Riksdagens, dess kamrars eller utskotts öfverläggningar och pröfning må icke uti något annat fall eller på något annat sätt, än grundlagarna bokstafligen föreskrifva, komma frågor om embets- och tjänstemäns till- och afsättande, regerings- och domaremagternas beslut, resolutioner och utslag, enskilda medborgares och korporationers förhållanden, eller verkställigheten af någon lag, författning eller inrättning.»

Ang. arfvode till en tjänsteman för särskildt bestyr.

(Forts.)

Här anvisas i dessa grundlagsstadganden sålunda två vägar, som statsutskottet har att följa, för såvidt statsutskottet vill göra anmärkning mot någon regeringsåtgärd. Utskottet har nemligen att hos kamrarne göra anmälan emot den embetsman, som kontrasignerat en emot fastställd stat stridande anordning, och detta i den ordning, 57 § riksdagsordningen bestämmer, hvarefter, och sedan konstitutionsutskottet blifvit hört, tillämpning kan ske antingen af den juridiska ansvarigheten enligt 106 § regeringsformen eller af den politiska, enligt 107 §. Något annat sätt för anmärkning emot en regeringsåtgärd känner icke grundlagen. Men genom anmärkningar från statsutskottet i den form, som här föreligger, har utbildat sig en praxis, som går på sidan om grundlagen, och en sådan praxis bör efter min uppfattning icke vidare främjas, utan fastmera motarbetas. Det är denna min uppfattning, som jag har velat värdsamt anföra till protokollet.

Herr Lundeborg: Ifrågavarande utbetalning grundar sig på ett kongl. bref från 1878, och det lärer sålunda icke vara något att göra dervid.

Om äfven, såsom den siste talaren framhållit, ifrågavarande angelägenhet är af den art, att den borde behandlas af konstitutionsutskottet, kan det emellertid vara tvifvel underkastadt, huruvida det vore nyttigt eller ledande till en sund och god utveckling, om frågor af en så underordnad art som denna gjordes till föremål för den allvarliga behandling, som naturligtvis måste komma de frågor till del, som hänskjutas till konstitutionsutskottet. Jag tror därför, att den praxis, som nyss omnämndes, tillkommit just för att undvika dylika småfrågors hänskjutande till konstitutionsutskottet, under det Riksdagen på samma gång lemnas tillfälle att fästa uppmärksamheten vid en sådan fråga, och för min del anser jag äfven, att denna praxis är god. För öfrigt

Ang. arfvode tillämpades den senast föregående år, då det gälde ett fall, som till en tjänsteman för särskildt bestyr.

(Forts.)

Hvad sjelfva saken beträffar, har departementschefen nyss haft ett uttalande, hvaraf framgår, hvilka svårigheter möta för behandling af en hel del frågor i civildepartementet utan att därför anlita extra krafter, som lämpligast stå att finna just hos de ordinarie tjänstemännen. Då det gälde viktiga ärenden, vore det icke rådligt att öfverlemna deras behandling och afgörande till extra biträden. Riksdagen har emellertid åtskilliga gånger uttalat sin åsigt om önskvärdheten af att extra ordinarie tjänstemän användas i dylika fall, och jag tror, att det vore med alla parterers intressen bäst förenligt, om sådant i största möjliga utsträckning kunde ske. Jag vill emellertid härmed icke hafva sagt, att sådant i detta fall varit möjligt.

Herr Dickson, Robert: Jag skall be att få inlägga en gensaga emot den siste talarens yttrande, att extra uppdrag alltid böra anförtros åt extra tjänstemän. Om så skall kunna ske, beror på uppdragets art; är det af en mera magtpåliggande beskaffenhet, så bör man uppdraga det åt en skicklig och lämplig person, och ej åt en person, som saknar nödvändig erfarenhet och som således icke kan egna ärendet den vård, som detsamma kräfver.

Det torde vara kändt, att intet af statsdepartementen är så öfverhopadt af göromål som civildepartementet, och att arbetet såväl för departementschefen som för expeditionschefen är synnerligen betungande. För att nu vinna en lättnad för expeditionschefen och befria honom från en del göromål, så att han åt den stora mängden af öfriga göromål skall kunna egna mera tid och vara till mera hjälp för statsrådet, så har en klass af ärenden, föredragningar af bolagsordningar, uppdragits åt en särskild person. Detta arbete är ej så omfattande, att tillsättande af en särskild tjänst därför är af nöden. Den man, som förordnas att utföra detta arbete, skall emellertid handlägga ärendet både såsom byråchef och expeditionschef, och om det nu uppdrages åt en kansli-sekreterare, måste denne jemte sina öfriga göromål utföra detta ansvarsfulla arbete. Ett större ansvar än eljest ålägges honom härigenom, och det bör då höra till saken, att han får någon godtgörelse.

Och att till en extra ordinarie tjänsteman anförtro en så viktig sak som att för statsrådsberedningen föredraga och sedermera med expeditionschefs myndighet expediera så viktiga frågor som bolagsordningar, det kan jag ingalunda anse vara lämpligt.

Herr Alin: Enligt hvad i statsutskottets utlåtande blifvit upplyst, är den utbetalning, emot hvilken statsrevisorerna rigtat sin anmärkning, grundad på ett kongl. bref af den 14 april 1893,

ett förhållande, som blifvit meddeladt med anledning af statsrevisorernas anmärkning. Häraf framgår, att det protokoll, hvarpå den ifrågavarande regeringsåtgärden grundar sig, har varit föremål för granskning i konstitutionsutskottet. För den händelse emellertid att statsutskottet skulle ansett, att konstitutionsutskottet har förbisett detta protokoll, så hade statsutskottet haft att enligt grundlagens uttryckliga bestämmelse göra anmälan hos kamrarne för vidtagande af åtgärd enligt § 106 eller 107 regeringsformen. Hade åter statsutskottet ansett, att granskning skett af konstitutionsutskottet, så hade statsutskottet haft att helt enkelt förklara, att då åtgärden vore i konstitutionel ordning granskad, så funne utskottet intet annat att göra än att hemställa, att anmärkningen icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Endera af dessa åtgärder hade varit i full öfverensstämmelse med grundlagens uttryckliga stadganden; och jag kan ej, i likhet med min ärade vän i statsutskottet, som här förut haft ordet, finna, att det kan vara nyttigt eller till en sund utveckling ledande, att af den ena eller den andra praktiska hänsynen vidtaga en åtgärd, som strider emot grundlagens tydliga och klara bud. Jag skulle med anledning härutaf, liksom med anledning af hvad ifrån statsrådsbanken blifvit yttradt, väl kunna sätta i fråga, huru vida man icke här borde, endast med uteslutande af statsutskottets motivering, bifalla dess hemställan. Men då förhållandet är det, att denna statsutskottets framställning icke kommer vidare än till detta papper och således icke kommer in uti en Riksdagens skrifvelse, så finner jag, att hvad statsutskottet här yttrat mycket väl kan få stå för statsutskottets räkning. Jag inskränker mig sålunda till hvad jag nu har yttrat.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, biföll kammarne hvad utskottet i föreliggande paragraf hemställt.

§ 9.

Lades till handlingarna.

§ 10.

Utskottets hemställan bifölls.

§§ 11—14.

Lades till handlingarna.

§§ 15—17.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Ang. ett bi-
drag af post-
medel för
uppehållande
af isfri segel-
led mellan
Köpenhamn
och Malmö.

§ 18.

Herr Ljungberg: I denna punkt har utskottet slagit till-
sammans och kastat öfver bord en hel mängd anmärkningar på
sådana grunder, som att desamma dels blifvit nöjaktigt förklarade
och dels icke böra framställas o. s. v. För min del hyser jag
likväl tvifvel, om detta förfarande varit riktigt, antingen man då
afser Riksdagens och statsutskottets ömsesidiga ställning eller
den kontroll öfver administrationen, som tillkommer statsrevisionen.
Utan tvifvel har utskottet rätt att gilla eller ogilla anmärkningar,
som revisorerna gjort, men jag tror icke det har rätt att under-
trycka gjorda anmärkningar. I sista instans har ju Riksdagen
rätt att pröfva desamma, men denna pröfning kan icke försiggå,
om ej anmärkningarne blifvit af statsutskottet meddelade. Det
är dessutom alldeles icke uppmuntrande för de statsrevisorer, som
med nit och trohet fullgöra sitt uppdrag, att anmärkningar, som
de oftast med stort besvär fått genomdrifna, — ty anmärkningarne
skola först genomgå granskning på afdelningen och sedan i
plenum inom statsrevisionen — icke ens komma till Riksdagens
kännedom och ännu mindre blifva föremål för dess bedömande.
Ett särskildt talande exempel i detta fall har man från den
revisionsberättelse, som nu varit föremål för statsutskottets pröf-
ning. Ut i denna berättelse refereras, att regeringen under 1893
tilldelat »Det forenede dampskibsselskab» en present af 24,000
kronor. Det är för alla välbekant, att detta bolag redan för om-
kring 10 år sedan slagit under sig all trafik mellan Danmark
och Skåne och detta på ett synnerligen hänsynslöst sätt. Under
sådana förhållanden är det gifvet, att man icke skulle hafva
väntat någon uppmuntran för bolaget från svenska regeringens
sida, utan fastmer, att densamma sökte så vidt möjligt stäffa
bolagets tilltag, men det har gått, såsom vi veta, helt annorlunda;
regeringen har beviljat det danska bolaget rättighet att öfverföra
svenska och norska posten mot ett statsbidrag, som till slut efter
hvarjehanda manipulationer uppgått till 21,500 kronor om året.
Detta går så till, att först 11,500 kronor lemnas bolaget för sjelfva
postföringen, hvaruti egendomligt nog ingår 3,500 kronor för en
expeditionshytt; det förefaller eget, att, då den årliga postförings-
afgiften är så stor, särskild dryg betalning skall årligen gifvas
för en så obetydlig sak. Härtill kommer vidare 10,000 kronor
för att hålla farvattnet isfritt under vintern. Dessa 10,000 kronor
har man fått på det sätt, att 5,000 utgå från handels- och sjö-
fartsfonden, 3,000 kronor af andra statsmedel och 2,000 kronor
från Malmö stad. Nu har i afseende på dessa 3,000 kronor icke
något kontrakt varit uppgjort, men likväl föll det en vacker
dag hr Tietgen in, att, i förlitande på svensknarnes beskedlighet,
ytterligare begära dessa 3,000, och det hade ju kunnat låta säga
sig, om han nöjt sig dermed för en gång, det vill säga för 1893;

men regeringen har äfven på särskild begäran tillåtit, att dessa 3,000 kronor skulle utgå retroaktivt — eller för 8 år. Detta är ju en ganska stor förmån, och jag kan verkligen icke se skälen, hvarför den beviljats, ty sjelfva poststyrelsen har icke ansett den nödvändig eller att någon rättsgrund kunde därför åberopas.

På dessa fakta har jag trots mig böra fästa kammarens uppmärksamhet, ty förhållandena i sundet äro ganska tankvärda, och ingen har i Riksdagen hittills egnat dem den uppmärksamhet, som de verkligen förtjena. Det kan ju icke vara meningen, att Danmark i all tid skall hafva hegemonien i sundet eller att vi skola betala Danmark årlig tribut liksom fordom till Barbaresk-staterna. Men, säger man då, hvad skola vi kunna göra? Bolaget är kapitalstarkt, och vi hafva ej medel att sätta oss deremot; de försök, som blifvit gjorda för att besvärja den danska konkurrensen, misslyckades genom de nedtryckta pris, som bolaget begagnade. För min del skulle jag likväl tro, att det finnes två utvägar att afskaffa detta för oss så menliga system. Det ena vore att erbjuda ett svenskt ångbåtsbolag det understöd af omkring 20,000 kronor, som nu beviljas det danska, och om detta icke skulle visa sig tillräckligt för trafikens uppehållande, funnes utvägen att insätta en kronobåt på traden mellan de båda städerna. Detta senare sätt är icke något nytt; danskarne hafva länge sedan försökt det. För några år sedan, då det var fråga om att svenska fartyg skulle intaga routen mellan Helsingborg och Helsingör, satte danska regeringen in på denna linie en kronobåt, Masnedsund, som uppehöll förbindelsen mellan nämnda orter, till dess att ångfärjan kom i gång. Enligt min tanke är det hög tid att något göres, ty nuvarande förhållanden äro icke hedrande för vårt land och synnerligt skadliga för vår nationella ekonomi och den svenska sjöfarten i sundet. Vi böra komma i håg, att den senare nästan alldeles stannat af i flere af de skånska hamnarne; i åtskilliga af dessa är den danska trafiken dubbelt så stor och i en stad 4 à 5 gånger så stor som den svenska. Jag tror, att dessa omständigheter förtjena behjertande, då nationen har både skam och skada af det nuvarande förhållandet, och jag har velat fästa uppmärksamheten derpå i sammanhang med den af revisorerne framställda, men af utskottet icke upptagna anmärkningen i denna fråga. Något yrkande har jag icke att göra.

*Ang. ett bi-
drag af post-
medel för
uppehållande
af isfri segel-
led mellan
Köpenhamn
och Malmö.
(Forts.)*

Herr Tornerhjelm: I anledning af den siste talarens yttrande, att de anmärkningar rörande det af honom afhandlade ämnet, som framstälts af statsrevisorerna, äfven borde hafva af statsutskottet upptagits, ber jag få erinra, att hvad revisorerne anfört icke framstälts under form af en anmärkning, utan endast såsom en relation af hvad som passerat, och slutar denna på följande sätt: »hvad sålunda förekommit hafva revisorerne ansett

Ang. ett bi-
drag af post-
medel för
uppehållande
af isfri segel-
led mellan
Köpenhamn
och Malmö.

Forts.)

sig böra bringa till Riksdagens kännedom. Kongl. Maj:t har icke uppfattat detta såsom en anmärkning, ty någon förklaring från poststyrelsen har icke infordrats i fråga om denna punkt. Det är således icke af förbiseende, utan på fullgiltiga skäl som icke heller utskottet anmärkt denna sak.

Herr Ljungberg: Jag kan icke finna, att någon skilnad mellan anmälan och anmärkning i detta fall bör göras. Ty i båda fallen kan det vara i sin ordning att saken kommer inför *Riksdagen* på samma sätt som äfven en anmälan af revisorerna kommer inför *statsutskottet*. I detta fall hade saken varit tillräckligt vigtig för att förtjena en pröfning i båda kamrarna, hvilken nu icke kunnat ega rum, derför att statsutskottet icke upptagit den af revisorerna gjorda erinran.

Efter härmed slutad öfverläggning lades den nu föredragna paragrafen till handlingarna.

Vid förnyad föredragning af statsutskottets den 5 och 6 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 53, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran dels om: åtgärder för särskiljande af de öfverfältläkaren nu tillhörande åligganden, dels ock om framläggande af förslag till ändring af allmänna garnisonssjukhusets organisationsförhållanden, biföll kammaren utskottets i detta utlåtande gjorda hemställan.

Vid förnyad föredragning af lagutskottets nedannämnda, den 5 och 6 innevarande månad bordlagda utlåtanden:

n:o 27, i anledning af väckt motion om ändring i gällande bestämmelser rörande oäkta barns försörjning;

n:o 28, i anledning af väckt motion om ändring af de uti gällande konkurslag stadgade bestämmelser rörande utöfvande af rösträtt i frågor, som röra konkursförvaltning;

n:o 29, i anledning af väckt motion om vidtagande af åtgärder till förekommande af obehörigt bruk af sådana in-teckningar, som, enligt 23 § i förordningen angående in-teckning i fast egendom, må utan uppvisande af in-teckningshandlingen dödas;

n:o 30, i anledning af väckt motion om ändrade bestämmelser rörande resekostnads- och traktamentsersättning åt målsegare i brottmål; samt

n:o 31, i anledning af väckt motion om ändring i 11 kap. 15 § strafflagen,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Herr vice talmannen erhöll på begäran ordet och yttrade: Herr talman! Mine herrar! Enligt öfverenskommelse inom talmanskonferensen får jag föreslå, att det första särskilda utskottets utlåtande n:o 1, med förslag till lag om handelsbolag och enkla bolag m. m., måtte uppföras på föredragningslistan till det plenum, som inträffar nästkommande onsdag.

Herr Dickson, Robert: Då andra särskilda utskottets utlåtande i anledning af Kongl. Maj:ts proposition om försäkring för beredande af pension vid varaktig oförmåga till arbete m. m. blifvit utdeladt under påsk, och kanske många af kammarens ledamöter icke ännu hunnit taga del af betänkandet, hemställer jag, att det måtte uppföras främst bland två gånger bordlagda ärenden på föredragningslistan till lördagen den 27 april.

Efter härmed slutad öfverläggning beslöt kammaren, på gjorda propositioner, att första särskilda utskottets utlåtande n:o 1 och andra särskilda utskottets utlåtande n:o 2 skulle uppföras, det förra på föredragningslistan till kammarens sammanträde onsdagen den 24 i denna månad, och det senare på föredragningslistan till kammarens sammanträde påföljande lördag.

Justerades tre protokollsutdrag för denna dag.

Kammaren åtskildes kl. 3,07 e. m.

In fidem

A. von Krusenstjerna.
